SELVITYS TOIMENPITEISTÄ

Tarkastuslautakunta on laatinut arviointikertomuksen vuodelta 2025, ja valtuusto on pyytänyt kunnanhallitusta antamaan vuoden 2026 loppuun mennessä valtuustolle selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin kunnanhallitus on ryhtynyt arviointikertomuksessa esitettyjen yhteenvetojen, johtopäätösten ja suositusten vuoksi. Selvitykseen on koottu arviointikertomuksen suositukset ja yhteenvedot sekä vastaukset, joiden koostamiseksi toimialat ovat antaneet omat selvityksensä.

KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMINEN

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tavoitteet määritellään jatkossakin siten, että ne ovat mitattavissa ja tähtäävät toimintojen kehittämiseen.

Valtuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian maaliskuussa 2026, ja siinä on aiempaa selkeämmin kuvattu kunnan strategiset tavoitteet, jotka tähtäävät toimintojen kehittämiseen. Kunnan talousarvion tulee toteuttaa kuntastrategiaa. Kunnanhallituksen antamassa talousarvion laadintaohjeessa on ohjeistettu, että tulosalueiden asettamien toiminnallisten tavoitteiden tulee pohjautua kuntastrategiaan ja että tavoitteiden tulee olla laadullisesti ja/tai määrällisesti mitattavia.

TALOUDEN JA TOIMINNAN TAVOITTEET

Tarkastuslautakunta suosittelee aktiivisia toimia talouden tasapainotilan säilyttämiseksi myös tulevaisuudessa.

Talousarvion laadintaohjeessa kunnanhallitus on asettanut talousarvion laadinnalle raamin ja kehottanut toimialoja tekemään talouden tasapainottamistoimia osana talousarvion laadintaa.

TEKNINEN TOIMI

Tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta kertomaan kuinka tavoitteena ollut esteetön liikkuminen taajama-alueella kaikenikäisille toteutui.

Tavoitteena ollut turvallinen liikkuminen toteutui risteysalueiden näkemäalueiden raivauksilla sekä katuvalaistuksen rakentamisella. Tavoitteessa mainittuun esteettömään liikkumiseen tähtääviä erityisiä toimenpiteitä ei tehty erikseen. Esteettömyyden huomiointi sisältyy kuitenkin liikenneväylien ja yleisten alueiden normaaliin rakentamiseen ja kunnossapitoon. Tavoitteen keinot ja toimenpiteet vastasivat toteutettuja toimenpiteitä.

Sanallisten tavoitteiden kirjaaminen selkeästi ei toteutunut tässä talousarvion tavoitteessa. Esteetöntä liikkumista taajama-alueella ei olisi mahdollista toteuttaa kerralla Kirkonkylän ja Kuvansin taajamissa yhden kesäkauden aikana. Tosiasiallisena tavoitteena on ollut turvallinen liikkuminen, ei esteetön.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kiinteistöt pidetään toiminnallisesti hyvässä kunnossa ja sisäilmaongelmiin suhtaudutaan asianmukaisesti ja tehdään tarvittavat korjaukset.

Kiinteistöt pidetään toiminnallisesti hyvässä kunnossa ja sisäilmaongelmiin suhtaudutaan asianmukaisesti ja tehdään tarvittavat korjaukset.

SIVISTYSTOIMI

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että riittävät henkilöstöresurssit turvataan varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen laadun varmistamiseksi. Henkilöstön saatavuuteen, työhyvinvointiin ja pysyvyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Sivistystoimen henkilöresurssit ovat tällä erää kokonaisuudessaan riittävät tehtävien hoitamiseen, mutta niitä tulee suhteuttaa lapsi-, oppilas- ja opiskelijamääriin, jotka ovat kokonaisuudessaan

hiljalleen laskevat. Henkilöresursseihin liittyvät myös laatutekijät, joissa korostuvat etenkin lakisääteisten kelpoisuusvaatimusten täyttyminen.

Henkilöstön saatavuutta ja pysyvyyttä on lisätty paikallisin palkkaratkaisuin, joissa esimerkiksi varhaiskasvatukseen on kohdistettu huomattava osa KVTES ja OVTES piiriin kuuluvista paikallisesti päätettävistä kehittämis- ja järjestelyvaraeristä. Lisäksi paikallisesti varhaiskasvatuksen järjestämissuunnitelmassa on hyväksytty ratkaisu, joissa lapsiryhmiin on sijoitettu lakisääteistä vähimmäismitoitusta enemmän henkilöstöä, ja myös perusopetuksen ryhmäkoot on pidetty hyvinkin pieninä. Kunnassa on myös käytössä henkilöstöetuja sekä lakisääteistä laajemmat työterveyshuollon palvelut. Työhyvinvointiin voidaan vaikuttaa myös johtamisella, ja esihenkilöille on järjestetty johtamisvalmennusta viime vuosina.

Samalla tulee varmistaa, että käytössä on tarkoituksenmukaiset, riittävät ja terveelliset tilat kasvaville lapsi- ja oppilasmäärille.

Lapsi ja oppilasmäärät ovat laskussa, ja ikäluokan arvioidaan päättyvän noin 20 lapsen tasoon, mikä tarkoittaa huomattavaa lasten, oppilaiden ja todennäköisesti myös opiskelijoiden määrän vähenemistä tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Käytännössä ikäluokkien pieneneminen tarkoittaa tilantarpeen vähenemistä sekä myös ennen pitkää luopumista osasta tiloja. Edellisestä huolimatta tiloja peruskorjataan ja uudistetaan suunnitelmallisesti, siten että käyttöön jäävät tilat vastaavat käyttötarkoitustaan.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan aktiivisesti kaikilla sivistystoimen osa-alueilla. Erityistä huomiota tulee kiinnittää koulukiusaamisen ennaltaehkäisyyn, siihen puuttumiseen sekä toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Tarkastuslautakunta korostaa, että kouluyhteisön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen osa laadukasta opetusta ja oppimisympäristöä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen kuuluu osana varhaiskasvatuksen ja koulujen toteuttamaan perustyöhön, ja sama pätee hyvinvoinnin vastuualueellekin. Näitä toimintoja tukee sujuva yhteistyö hyvinvointialueen kanssa samoin kuin sivistystoimen avustuksia saavien järjestöjen toiminta.

Koulukiusaamisesta on saatavissa aikasarjatietoja joka toinen vuosi toteutettavasta kouluterveyskyselystä, ja kouluissa on käytössä kiusaamisen vastainen toimintamalli, jolle on nimetty koulukohtaiset vastuuhenkilöt.

Kouluyhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia edistetään järjestelmällisellä opiskeluhuoltotyöllä yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Kouluissa toimivat moniammatilliset koulukohtaiset opiskeluhuollosta vastaavat ryhmät, ja opetuksen järjestäjän tasolla opiskeluhuoltoa toteutetaan alueellisessa Keski-Savon opiskeluhuollon ohjausryhmässä sekä koko Pohjois-Savon hyvinvointialueen alueellisessa ohjausryhmässä. Kouluyhteisöjen hyvinvointia edistävät myös ratkaisut, joissa on vastattu riittävin henkilöresurssein tuen tarpeessa olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen sekä koulutilojen kunnossa pitäminen.

Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että toiminnan vaikuttavuutta ei pystytä arvioimaan riittävällä tarkkuudella, koska tavoitteille ei ole asetettu kattavia ja mitattavia tunnuslukuja.

Sivistystoimen toiminnan vaikuttavuuden mittaaminen erilaisten tunnuslukujen avulla on mahdollista, mutta merkittävä osa toiminnasta on sellaista, että sen vaikuttavuutta ei voida mitata vertailukelpoisin kansallisin mittarein. Esimerkiksi perusopetuksen osalta oppimistuloksia ei mitata kansallisesti, ja ylikansallinen PISA-mittaus ei anna kattavia koulukohtaisia tuloksia. Lukion toiminnan vaikuttavuuden osalta on sen sijaan saatavissa kansalliseen tasoon verrattavia tuloksia sekä myös tietoja opiskelijoiden sijoittumisesta jatko-opintoihin. Hyvinvoinnin, kirjaston ja vapaan sivistystyön

osalta talousarvioissa on jo asetettu seurattavissa olevia määrällisiä mittareita. Tuleviin talousarvioihin on mahdollista asettaa esimerkiksi varhaiskasvatusta tai perusopetusta koskevia tunnuslukuja, mutta ne mittaavat toimintaa välillisesti esimerkiksi osallistumisen tai poissaolojen määrän muodossa.

Kunnanhallitus on talousarvion laadintaohjeessa ohjeistanut, että tavoitteiden on oltava laadullisesti ja/tai määrällisesti mitattavia. Talousarvion 2027 laadintaohjetta on täydennetty aiempaan nähden siten, että lautakunnille lähtevien talousarvioesitysten käsittely kunnanjohtajan kanssa sisältää myös sanalliset tavoitteet.

Tarkastuslautakunta arvioi, että sivistystoimen toiminta on kokonaisuutena tarkoituksenmukaista, mutta kustannuskehitys sekä kasvavat palvelutarpeet edellyttävät toiminnan jatkuvaa kehittämistä, parempaa ennakoitavuutta sekä selkeämpää tavoitteiden asettamista.

Sivistystoimen toiminta on suurimmalta osaltaan varsin yksityiskohtaisesti lainsäädännöllä ohjattua toimintaa, jossa esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilömitoitus tai eräiden perusopetuksessa tarjottavien palvelujen määrä on määritelty lainsäädännössä. Sama pätee toiminnan sisältöön, joka on pitkälti valtakunnallisesti ohjattua esimerkiksi opetuksen sisältöjen tai oppilaiden minimituntimäärien osalta.

Kustannuskehitykseen ja palvelutarpeen muutoksiin on vastattu paikallisilla suunnitelmilla, jotka koskevat varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämistä ja jotka perustuvat käytettävissä oleviin väestö- ja oppilasennusteisiin. Eräiden yksiköiden osalta suunnitelmat ja ennusteet ovat pitäneet hyvin paikkansa ja erilaisia sopeuttamistoimenpiteitä on pystytty toteuttamaan ennakoidusti.

Palvelutarpeen kasvulle on nähtävissä selkeät rajat, sillä pienenevät ikäluokat johtavat hiljalleen väistämättä palvelutarpeen supistumiseen. Se on pääsääntöisesti ennakoitavaa, ja esimerkiksi tuen tarpeen kasvu ei voi olla ikäluokissa loputonta.

Toiminnan kehittämisessä on merkittävässä osassa seudullinen hankeyhteistyö, jossa pureudutaan esimerkiksi opetussuunnitelmien kehittämiseen, oppilashallintaan, vieraskielisten oppilaiden opettamiseen ja kouluhyvinvoinnin edistämiseen.

Varmistetaan [varhaiskasvatuksessa] riittävät henkilöstöresurssit ja varahenkilöjärjestelmän kehittäminen vastaamaan päiväkotien kasvanutta kysyntää. Sijaiset ovat tärkeitä.

Varhaiskasvatuksen henkilömitoitus ylittää valtakunnallisen minimin, minkä pitäisi jo lähtökohtaisesti vähentää sijaistarvetta. Varhaiskasvatuksessa on myös otettu käyttöön varahenkilöjärjestelmä, joka helpottaa sijaisten rekrytointia.

Strateginen linjaus: Strategian mukaan ollaan luonnossa. Tarkastuslautakunta on huolissaan varhaiskasvatuksen nykyisistä tiloista (etenkin kirkonkylän eskari, Pikku-Hyrrä) ja niiden sijainnista. Tilantarve on nähtävissä. Tilat ovat vetovoimatekijä ja niihin olisi hyvä panostaa.

Varhaiskasvatuksen tilaratkaisuissa pyritään toiminnan sijoittamiseen kunnan omistamiin tai välillisesti hallitsemiin tiloihin. Tilakysymyksiä ratkaistaessa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota palvelutarpeeseen, joka nykyisillä lapsimäärillä ei ole kasvava.

Kirkonkylän päiväkodin maantieteellinen sijainti mahdollistaa sujuvan siirtymisen esimerkiksi urheilualueille tai lähiluontoon.

Erityisopetukseen kasvava tarve on hyvä huomioida talousarviossa ja siihen on syytä panostaa edelleen.

Erityisopetuksen tarve on otettu huomioon talousarvioissa, mutta se ei voi kasvaa loputtomasti ikäluokkien pienentyessä. Esi- ja perusopetuksessa erityisopettajien työpanos on yhteensä 6,5

henkilötyövuotta 376 oppilasta kohden, minkä lisäksi perusopetuksen 354 oppilasta tukee yhteensä 18 koulunkäynninohjaajaa. Näin ollen koulujen työntekijämäärästä merkittävä osa on kohdennettu joko erityisopetukseen tai yleisopetuksessa annettavaan oppimisen tukeen.

Tarkastuslautakunta pohtii, järjestettiinkö [nuorisopalveluiden] toimintaa myös alakouluikäisille.

Nuorisopalvelut, koulunuoristyö ja Perheille-hanke järjestivät toimintaa myös alakouluikäisille. Toimintaan on sisältynyt mm. kerhotoimintaa, junnutoimintaa, kaveritaito-tunteja, nivelvaiheen toimintaa 6. luokalta siirryttäessä 7. luokalle, minkä lisäksi alakouluikäisille on esitetty elokuvia ja järjestetty disko.

Liikuntapaikkojen hyödyntäminen: Jatketaan liikuntapalveluiden aktiivista kehittämistä, sillä palveluiden korkea käyttöaste tukee sekä kuntalaisten terveyttä että kunnan tuloja.

Liikuntapaikkojen osalta on tehty liikuntapaikkaselvitys, jossa määritellään liikuntapaikkoihin liittyviä kysymyksiä ja näkymiä. Tekninen toimi ja liikuntatoimi tekevät yhteistyötä liikuntapaikkojen kehittämiseksi ja hakevat myös hankerahoitusta niiden kehittämiseksi. Liikuntapaikkoja onkin kehitetty aktiivisesti ja niiden käyttö on kuntalaisille edullista tai maksutonta. Keskeisimpiä liikuntapaikkoihin liittyviä toimia ovat uuden urheilutalon rakentaminen sekä JTF-rahoituksen avulla edistettävä liikuntareittien ja ulkoilualueiden kehittäminen. Liikuntatoimen käytännön toiminnan kannalta on merkityksellistä, että koska toiminnasta vastaa yksi liikunnanohjaaja, niin liikuntaan liittyvää paikallista toimintaa rahoitetaan kunnan toimesta myös taloudellisin avustuksin.

Ennaltaehkäisevä nuorisotyö: Huomioidaan etsivän nuorisotyön kasvanut tarve ja varmistetaan riittävät resurssit varhaiseen puuttumiseen myös jatkossa, jotta ennaltaehkäisevä työ on vaikuttavaa.

Joroisten kunnassa toimii yksi etsivä nuorisotyöntekijä. Toiminta on osittain valtion rahoittamaa, mikä edellyttää vuosittaista valtionavustuksen hakemista ja saamista. Nuorten toimintapaja vastaa omalta osaltaan samaan haasteeseen, ja myös se on osittain valtion rahoittamaa toimintaa.

Hankehallinta: Huolehditaan siitä, että hankkeiden (kuten Huutokoski ja Nuokku) hyvät käytännöt jalkautetaan osaksi kunnan pysyvää toimintaa hankekausien päättyessä.

Tulevaisuuden Huutokoski-hankkeen aikana kylälle perustettiin uusi yhdistys (Kehittyvä Huutokoski ry), jonka toiminta tarkoittaa käytännössä hankkeen toiminnan jatkumista alueen asukkaiden toimesta. Nuokku-hankkeen käytäntöjä on mahdollista jatkaa osittain nuorisotoimen omana toimintana, koska nuorisotoimi tekee myös koulunuorisotyötä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vapaan sivistystyön palvelut säilyvät saavutettavina myös haja-asutusalueilla.

Soisalo-opisto tarjoaa toimintaa kuntalaisille kirkonkylän ja Kuvansin taajamien lisäksi myös Kerisalossa, Kaitaisissa sekä Huutokosken-Kolman alueella. Käytännössä opiston kurssista lähes puolet toteutuu muualla kuin kirkonkylän alueella, eikä toimintojen maantieteelliseen jakautumiseen ei ole odotettavissa näillä näkymin muutoksia. Kirkonkylän alueella ryhmäkokominimi on 7 henkilöä ja muualla 5 henkilöä. Ryhmät toteutuvat, kun minimimäärät täyttyvät.